

ความคับแคบของนิยามและการแบ่งประเภทของวรรณกรรมไทยที่มีต่อ วรรณกรรมภาษาชนกลุ่มน้อย

A Narrowness of Definition and Classifying of Thai Literature toward Minority Languages Literature

ทัสน์ธนิต ทองแดง^{1*}

Tattanit Tongdaeng

Abstract

This study aimed to analyze problems and causes of narrowness of definition and classification of Thai literature toward minority language literatures in Thailand as well as sought possibility to expand its definition and classification in order to represent multi-culture, multi-ethnic society of Thailand. The study found that 1) the problem occurred within Thai language literatures classified by “well-composing” as an abstract and subjectivity of the works. The well-composing literature works were called “Wannakadee” and the common literature works “Wannakam”. 2) Never been considered for the classification, the minority language works have been regularly communicated among Thai society for ages. 3) Former racism policy of Thai government promoting Thainess based on Thai race, royal culture, as well as Thai language was the main cause not only pushing minority language literatures out of the definition and classification, but affecting their literacy creation. However, ethnics using co-languages with of minorities, especially Chinese, rapidly growing up in Thailand, have brought a tendency to compile the minorities’ literatures as part of Thai literatures

¹ แผนกวิชาภาษาจีน ภาควิชาภาษาตะวันออก คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
วิทยาเขตปัตตานี ต.รูสมิแล อ.เมือง จ.ปัตตานี 94000

* ผู้ให้การติดต่อ (Corresponding e-mail: tattanit_2@hotmail.com)

รับบทความวันที่ 14 ตุลาคม 2557 รับลงตีพิมพ์วันที่ 3 มีนาคม 2558

called “Thai literature in Chinese” or Thai literature in other languages.

Keywords: *Definition of Thai literature, classifying of Thai literature, Thai literature, minority languages literature, Thai literature in Chinese*

บทคัดย่อ

บทความนี้มุ่งวิเคราะห์ถึงปัญหา และสาเหตุ ของความคับแคบในการนิยาม และการแบ่งประเภทของวรรณกรรมไทย ที่มีต่อวรรณกรรมของภาษาชนกลุ่มน้อยในไทย ตลอดจนค้นหาความเป็นไปได้ ในการขยายขอบเขตการให้นิยาม และการแบ่งประเภท เพื่อสะท้อนถึงความเป็นสังคมพหุวัฒนธรรม พหุชาติพันธุ์ ตามความเป็นจริงของสังคมไทย จากการศึกษาค้นคว้าว่า 1) ปัญหาเริ่มต้นจากการแบ่งแยกกันเองในพื้นที่งานประพันธ์ภาษาไทย โดยการใช้คุณค่าความแตกต่าง ซึ่งมีลักษณะนามธรรมและเป็นอัตถาววิสัย มาเป็นตัวแบ่งแยก งานประพันธ์ที่แต่งดีถือเป็นวรรณคดี ส่วนวรรณกรรมทั่วไปถือว่าเป็นเพียงวรรณกรรม 2) ภาษาชนกลุ่มน้อยในไทย ยังไม่เคยได้รับการพิจารณาใช้เป็นเกณฑ์การแบ่งประเภทของวรรณกรรมไทย แม้ว่าภาษานั้นจะใช้สื่อสารโดยกลุ่มคนต่าง ๆ ในสังคมไทยมาอย่างยาวนาน 3) นโยบายเชื้อชาตินิยมของรัฐไทยในอดีต ที่เน้นยกย่องชนชาติไทยและวัฒนธรรมหลวง ขึ้นเป็นวัฒนธรรมประจำชาติ และใช้ภาษาไทยเป็นตัวกำหนดความเป็นชาติไทย นับเป็นสาเหตุสำคัญ ที่ผลักวรรณกรรมภาษาชนกลุ่มน้อย ออกจากกรอบนิยามและการแบ่งประเภทของวรรณกรรมไทย ในขณะที่เดียวกัน ก็ทำให้การสร้างสรรค้วรรณกรรมภาษาชนกลุ่มน้อยได้รับผลกระทบไปด้วย แต่เนื่องจากอิทธิพลของชนชาติที่ใช้ภาษาร่วมกับชนกลุ่มน้อยในไทย โดยเฉพาะชนชาติจีน ทวีความสำคัญขึ้นต่อประเทศไทย ทำให้เกิดแนวโน้มการรวมวรรณกรรมภาษาชนกลุ่มน้อยให้เป็นส่วนหนึ่งของวรรณกรรมไทย โดยเรียกวรรณกรรมประเภทนี้ว่า วรรณกรรมไทยพากย์จีนหรือวรรณกรรมไทยพากย์ภาษาอื่น ๆ

คำสำคัญ: *นิยามของวรรณกรรมไทย, ประเภทของวรรณกรรมไทย, วรรณกรรมไทย, วรรณกรรมภาษาชนกลุ่มน้อย, วรรณกรรมไทยพากย์จีน*

บทนำ

หลังจากที่มีการบัญญัติคำว่า “วรรณคดี” และ “วรรณกรรม” ขึ้นในสังคมไทย เพื่อให้เรียกผลงานศิลปะที่แสดงออก ด้วยการใช้ภาษา การศึกษาด้านวรรณกรรมไทยก็ได้เจริญขึ้นตามลำดับ นักวิชาการด้านนี้ทุกยุคทุกสมัยต่างให้ความสำคัญต่อการทบทวนการให้ความหมายและการแบ่งประเภทของวรรณกรรมไทย แต่ดูเหมือนว่านักวิชาการส่วนใหญ่ยังคงยึดติดกับกรอบการให้ความหมายและการแบ่งประเภทแบบเดิม ๆ ที่เน้นการเขียนที่อยู่ในกรอบของงานประพันธ์ที่ใช้ภาษาไทยเท่านั้น โอกาสที่

วรรณกรรมของภาษาชนกลุ่มน้อยในไทยจะเข้ามารวมอยู่ในความหมายของวรรณกรรมไทย ในฐานะที่เป็นวรรณกรรมประจำชาติ จึงยังคงถูกปิดตาย บทความนี้จึงมุ่งวิเคราะห์ถึงปัญหาและสาเหตุของความคับแคบในการให้นิยามและการแบ่งประเภทของวรรณกรรมไทยที่มีต่อวรรณกรรมชาติพันธุ์อื่น ตลอดจนค้นหาความเป็นไปได้ ในการขยายขอบเขตการให้นิยามและการแบ่งประเภท เพื่อสะท้อนถึงความเป็นสังคมพหุวัฒนธรรม พหุชาติพันธุ์ ตามความเป็นจริงของสังคมไทย

ความหมายของ“วรรณคดี”“วรรณกรรม” จุดเริ่มต้นของปัญหา

คำว่า “วรรณกรรมไทย” หรือ “Thai Literature” เป็นการประกอบขึ้นจากคำว่า “วรรณกรรม” กับคำว่า “ไทย” แต่ในขั้นตอนการอธิบายความหมายคำว่า “วรรณกรรมไทย” นักวิชาการไม่ว่ายุคสมัยไหน ต่างก็มุ่งเน้นให้ความสำคัญกับการอธิบายความหมาย ความแตกต่าง และที่มาของคำว่า “วรรณคดี” และ “วรรณกรรม” ซึ่งมักเป็นที่สับสนกันอยู่เสมอท่ามกลางผู้ที่สนใจศึกษาวรรณกรรมไทย โดยไม่ได้กล่าวถึงขอบเขตหรือความหมายของคำว่า “ไทย” ไว้ให้ชัดเจนแต่อย่างใด

คำว่า “วรรณคดี” และ “วรรณกรรม” เป็นคำที่เทียบเคียงมาจากภาษาอังกฤษคำเดียวกัน คือคำว่า “literature” ซึ่งนักวิชาการชาวตะวันตก อย่าง ดร.เจมส์ ซี. เฟอ์นันด์ (Dr. James C. Fernand) ให้ความหมาย literature ไว้ว่า literature (วรรณคดี) หมายถึง หนังสือทั่วไปพวกหนึ่ง กับพวกที่แต่งขึ้นด้วยความประณีต เรียกว่า polite literature (ประณีตวรรณคดี) บางทีเรียกว่า belles-lettres (วรรณวิจิตร) คือ เป็นพวกบทประพันธ์อันรวมไว้ซึ่งรสนิยม ความรู้สึก ความคิดอันลึกซึ้ง และสำนวนอันเรียบร้อยงดงาม หนังสือเรื่องเดียวกันอาจเป็นทั้งวิชาการ และวรรณวิจิตร ก็ได้ เช่น เรื่อง รีพับลิก (Republic) หรือสุนทรพจน์ทางการเมืองเช่น โอเรชั่น (Oration) ของดีมอสทีนิส (Demosthenes) ดร.เฟอ์นันด์ก็รวมเข้าในพวกประณีตด้วยเหมือนกัน (เปลื้อง ณ นคร, 2541) จะเห็นได้ว่าคำว่า Literature ตามความหมายของดร.เฟอ์นันด์นั้น ถึงแม้จะแบ่งออกเป็นหนังสือทั่วไปและวรรณวิจิตร แต่หนังสือหนึ่งเล่มอาจจะไม่สามารถแบ่งชัดได้ว่าเป็นแค่หนังสือทั่วไปหรือวรรณวิจิตร แต่เมื่อคำว่า literature เข้าสู่บริบทสังคมไทยกลับได้รับการเทียบเคียงความหมายเป็น

วรรณคดี และ วรรณกรรม ซึ่งทั้งสองคำมีประวัติความเป็นมาและนัยการให้ความหมายที่แตกต่างกัน

คำว่า “วรรณคดี” เป็นคำที่บัญญัติขึ้นใช้เป็นทางการครั้งแรก เมื่อพ.ศ.2450 ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว โดยทรงโปรดเกล้าฯ ให้ก่อตั้ง “โบราณคดีสโมสร” ขึ้น งานที่สำคัญที่สุดเกี่ยวกับวรรณคดีคือ การพิมพ์เผยแพร่วรรณคดีโบราณ และการแต่งตั้งคณะกรรมการตรวจคัดเลือกรหัสหนังสือที่แต่งดี เพื่อรับพระบรมราชานุญาตประทับตราพระราชลัญจกร มังกรคาบแก้ว ก็ได้ชื่อว่าเป็น “วรรณคดี” ซึ่งในขณะนั้นถือว่าเป็นหนังสือดี (สนธิ ตั้งทวี, 2528) การส่งเสริมงานวรรณคดีทั้งวรรณคดีโบราณและวรรณคดีแต่งใหม่โดยเกณฑ์ของโบราณคดีสโมสรล้วนแต่เป็นวรรณคดีที่ใช้ภาษาไทยแต่งขึ้นทั้งสิ้น

ต่อมาใน พ.ศ.2457 พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ทรงตั้งวรรณคดีสโมสร คำว่า “วรรณคดี” จึงได้ใช้เป็นทางการอีกครั้งหนึ่ง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการแต่งหนังสือ โดยให้พยายามรักษาภาษาไทย และทรงตั้งคณะกรรมการตรวจคัดหนังสือที่แต่งดีเพื่อรับพระราชทานรางวัล และพิจารณาขอยกหนังสือสำคัญของชาติว่า เรื่องใดเป็นยอดในทางใด (ลีทธา พินิจภูวดล และคณะ, 2515 อ้างถึงใน สนธิ ตั้งทวี, 2528) วรรณคดีสโมสรจึงเป็นสมาคมที่ก่อตั้งเพื่อสืบทอดเจตนารมณ์ของโบราณคดีสโมสร และยังคงจำกัดความหมาย “วรรณคดี” หรือหนังสือที่แต่งดีไว้เพียงแค่หนังสือที่แต่งโดยใช้ภาษาไทยเท่านั้น

ภายหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง ใน พ.ศ.2475 คำว่า “วรรณกรรม” ได้ปรากฏขึ้นเป็นครั้งแรกในสังคมไทย จากการที่จอมพล ป.พิบูลสงคราม นายกรัฐมนตรีสมัยนั้น ได้ตราพระราชบัญญัติคุ้มครองวรรณกรรมและศิลปกรรม พ.ศ.2475 โดย

มีนิยามว่า “วรรณกรรมและศิลปกรรม หมายความว่า รวมการทำขึ้นทุกชนิดในแผนกวรรณคดี แผนกวิทยาศาสตร์ และแผนกศิลปะ จะแสดงออกมาโดยวิธีหรือรูปร่างอย่างใดก็ตาม” (กระแสร้อย มลายาภรณ์, 2530) คำว่าวรรณกรรมจึงให้ความหมายรวมถึงวรรณคดีเอาไว้ด้วย และยังคงเป็นหนังสือที่แต่งโดยใช้ภาษาไทย ซึ่งต่อมาคำว่าวรรณกรรมก็ได้รับความนิยมใช้กันแพร่หลายมาตามลำดับ ชวัช ภูณโหมทก (2527) สันนิษฐานว่าการที่นิยมใช้คำว่า “วรรณกรรม” ซึ่งตรงกับภาษาอังกฤษว่า literary works หรือ general literature นั้น ก็คงเลียงมาจากวรรณคดี ซึ่งหมายถึงหนังสือดีที่ได้รับการยกย่องจากคณะกรรมการ โบราณคดีสโมสร และวรรณคดีสโมสรนั่นเอง

เราจะเห็นได้ว่า “ความแต่งดี” หรือ “ความเป็นหนังสือดี” กลายเป็นเส้นแบ่งค่าความเป็นวรรณกรรมและวรรณคดีของประเทศไทยออกจากกัน แต่ “ความแต่งดี” หรือ “ความเป็นหนังสือดี” แท้จริงแล้วมีลักษณะเป็นส่วนคุณภาพ ไม่สามารถระบุได้ว่า แต่งดีนั้นดีแค่ไหนหรือดีอย่างไร เพราะขึ้นอยู่กับ “รสนิยม” ของผู้อ่านด้วยการตัดสินความเป็นวรรณกรรมและวรรณคดีของไทย จึงเป็นการตัดสินแบบ “อัตถาวาวิสัย” (กระแสร้อย มลายาภรณ์, 2530) ที่มีกฎเกณฑ์ที่ตกทอดมาจากการกำหนดของคณะกรรมการ โบราณคดีสโมสรและวรรณคดีสโมสร ทำให้การยกย่องเป็น “วรรณคดี” มักเป็นเรื่องที่แต่งโดยชนชั้นสูง และมีขนบการแต่งที่เป็นแบบโบราณ ซึ่งตัดขาดกับโลกวรรณกรรมของสามัญชน ที่มีเรื่องราวสะท้อนชีวิตของคนหลากหลายกลุ่มมากกว่า จึงเป็นที่น่าสังเกตว่า เมื่อเกณฑ์การตัดสินเรื่อง “ความแต่งดี” หรือ “ความเป็นหนังสือดี” ได้ถูกกำหนดตายตัวไว้แต่โบราณแล้ว ทำให้การยกย่องหนังสือเรื่องใดว่าแต่งดี โดยการตั้ง

รางวัลขององค์กรต่าง ๆ ในสมัยปัจจุบันนี้ เช่น รางวัลวรรณกรรมสร้างสรรค์ยอดเยี่ยมแห่งอาเซียน ก็ไม่สามารถเปลี่ยนแปลง “วรรณกรรม” ให้เป็น “วรรณคดี” ได้ แม้ว่ารางวัลวรรณกรรมเหล่านั้นมีเป้าหมายเพื่อสนับสนุน ส่งเสริม ให้เกิดหนังสือที่ดีมีคุณค่ามากขึ้น และส่งเสริมให้ผู้ผลิตหนังสือพยายามผลิตหนังสือที่มีคุณภาพ รวมถึงส่งเสริมผู้อ่านให้สนใจอ่านหนังสือที่ดีมีคุณภาพกันมากขึ้น (สุระ ดามาพงษ์, 2537) สภากรรมการแบ่งแยกกันเองในพื้นที่ทางวรรณกรรมไทย ซึ่งกำหนดให้อยู่ในกรอบของงานประพันธ์ที่ใช้ภาษาไทยนี้ยิ่งทำให้การที่จะขยายนิยามของคำว่าวรรณกรรมไทย ให้หมายรวมถึงวรรณกรรมที่แต่งโดยภาษาของชนกลุ่มน้อยในไทยเป็นไปได้เลย

ความไม่สมบูรณ์ของการแบ่งประเภทวรรณกรรมไทย

จากการสำรวจการแบ่งประเภทหรือรูปแบบของวรรณกรรมไทยของผู้เขียน พบว่า นักวิชาการด้านวรรณกรรมไทยยังคงใช้กฎเกณฑ์การแบ่งประเภทในลักษณะที่ไม่แตกต่างกันมาก จนกลายเป็นธรรมเนียมในการแบ่งประเภทวรรณกรรมไทยไปแล้ว กล่าวคือ มักจะแบ่งออกเป็นสองประเภทใหญ่ๆ ประเภทแรก คือ การแบ่งตามลักษณะการประพันธ์ ได้แก่ วรรณกรรมร้อยแก้ว เช่น นิยาย เรื่องสั้น หนังสือ ตำรา สารคดี และบทความ เป็นต้น และวรรณกรรมร้อยกรอง เช่น โคลง ฉันท์ กาพย์ และกลอน เป็นต้น ประเภทที่สอง คือ การแบ่งตามยุคสมัยทางประวัติศาสตร์ของงานประพันธ์ เช่น วรรณคดีสมัยสุโขทัย วรรณคดีสมัยอยุธยา วรรณคดีสมัยธนบุรี วรรณคดีสมัยรัตนโกสินทร์ และวรรณกรรมปัจจุบัน และร่วมสมัย เป็นต้น

การใช้เกณฑ์การแบ่งวรรณกรรมไทยที่

น่าสนใจอีกรูปแบบหนึ่ง คือการใช้เกณฑ์เขตวัฒนธรรมมาแบ่งประเภทวรรณกรรมไทยออกเป็นวรรณกรรมท้องถิ่นภาคเหนือ วรรณกรรมท้องถิ่นภาคกลาง วรรณกรรมท้องถิ่นภาคอีสาน วรรณกรรมท้องถิ่นภาคใต้ ซึ่งเรียกโดยรวมว่าเป็นวรรณกรรมท้องถิ่น การแบ่งประเภทเช่นนี้แสดงให้เห็นถึงการหันมาให้คุณค่า และเคารพความแตกต่าง ของรูปแบบวรรณกรรม ที่นอกเหนือไปจากวรรณคดีแห่งชาติ เพราะวรรณกรรมท้องถิ่นเหล่านี้ ต่างก็เป็นแหล่งภูมิปัญญาและวัฒนธรรมพื้นบ้านไทย แต่กลับถูกละเลยจากนักวิชาการสาขาวรรณคดีไทย ที่ได้ให้ความสำคัญกับวรรณคดีแห่งชาติเพียงอย่างเดียวมาช้านาน (ธวัช ปุณโณทก, 2543)

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าวรรณกรรมท้องถิ่นจะสะท้อนให้เห็นถึงอัตลักษณ์ทางภาษาประจำถิ่นเช่นภาษาถิ่น อักษรถิ่น และฉันทลักษณ์ถิ่น แต่นักวิชาการก็มิได้แยกอัตลักษณ์ทางภาษาเหล่านี้ เป็นภาษาถิ่นที่ไม่ใช่ภาษาไทย แต่ระบุว่าภาษาที่ใช้ในวรรณกรรมท้องถิ่นคือภาษาถิ่น อันหมายถึงภาษาไทยที่ใช้ในท้องถิ่นต่าง ๆ ซึ่งมีคำพื้นฐานร่วมกับภาษาไทยมาตรฐาน แต่มีสำเนียงแตกต่างกันไปบ้างที่เรียกว่า สำเนียงเหนือ และมีคำศัพท์บางคำเฉพาะท้องถิ่น แต่สามารถใช้สื่อสารทำความเข้าใจกันได้กับภาษามาตรฐาน (ภาษาภาคกลาง) (ธวัช ปุณโณทก, 2543) ดังนั้น การแบ่งประเภทวรรณกรรมโดยใช้เกณฑ์เขตวัฒนธรรม ก็ยังไม่ได้หมายรวมถึงวรรณกรรมที่ประพันธ์โดยกลุ่มชาติพันธุ์อื่น และใช้ภาษาของกลุ่มชาติพันธุ์นั้น ๆ เพราะภาษาของกลุ่มชาติพันธุ์อื่น เช่น ภาษาของชาวเขาเผ่าต่าง ๆ ภาษามาเลย์ ภาษาเซมัง (ซาไก) และภาษาชาวเล ฯลฯ ถูกจัดให้เป็นภาษาชนกลุ่มน้อย (ธวัช ปุณโณทก, 2543) ซึ่งหมายรวมถึง ภาษาของชนกลุ่มน้อยที่มีจำนวนและบทบาทมากที่สุดในประเทศไทยอย่าง “ภาษาจีน”

ในทางกลับกัน พบว่า นักวิชาการจีนให้ความหมายเกี่ยวกับวรรณกรรมจีน (中国文学) ไว้เปิดกว้างสำหรับทุกกลุ่มชาติพันธุ์ในจีนมากกว่าไทย ในปี ค.ศ.1986 Zhou Yang และ Liu Zai Fu (周扬&刘再复) (1986 อ้างถึงใน Zhang Wei Min (张未民), 2009) ได้ให้คำนิยามเกี่ยวกับ “วรรณกรรมจีน” ไว้ว่า “วรรณกรรมจีน (中国文学) คือ คำใช้เรียกวรรณกรรมของชนชาติจีน ซึ่งชนชาติจีนหมายถึง ชนเผ่าฮั่น และชนเผ่าอื่น ๆ อีก 55 ชนเผ่า เช่น มองโกล หุย ซิบเบต จ้วง อูยгур ฯลฯ วรรณกรรมจีน คือ ชุมชนวรรณกรรมของวรรณกรรมทุกชนเผ่าที่ยึดเอาวรรณกรรมชนเผ่าฮั่นเป็นองค์ประกอบหลัก วรรณกรรมจีน อาศัยความพิเศษของเนื้อหา รูปแบบ และท่วงทำนองของตัวเอง มาประกอบเป็นลักษณะเด่นของตัวเอง ซึ่งไม่เหมือนกับวรรณกรรมของชนชาติอื่น” เมื่อไม่นานมานี้ Zhang Wei Min (2009) ได้ทบทวนการให้นิยามคำว่า “วรรณกรรมจีน” ของนักวิชาการก่อนหน้าทั้งสอง พบว่า ถึงแม้นักวิชาการทั้งสองจะสรุปคำนิยามให้ครอบคลุมถึงวรรณกรรมของชนกลุ่มน้อย แต่ในขั้นตอนการอธิบายรายละเอียดประกอบคำนิยามนั้น เกือบจะไม่กล่าวถึงวรรณกรรมของชนกลุ่มน้อยเลย ดังนั้น Zhang Wei Min จึงได้ให้แนวความคิดใหม่เกี่ยวกับ “วรรณกรรมจีน” ดังนี้

Zhang Wei Min (2009) เสนอว่า “วรรณกรรมจีน (中国文学)” มีคำสำคัญคือคำว่า “จีน (中国)” เขาได้ให้ความหมายคำว่า “จีน” ไว้สามความหมายด้วยกัน ซึ่งจะทำให้ความหมายของคำว่า วรรณกรรมจีนครอบคลุมและชัดเจนมากยิ่งขึ้น ความหมายแรก คือ ความหมายของความเป็นประเทศจีน (国家性) อันหมายถึง ประเทศจีนในปัจจุบันที่มีเอกราชอธิปไตย พื้นที่ และประชากรทั้ง 56 ชนเผ่าเป็นของตนเอง ความหมายที่สอง คือ ความ

หมายของความเป็นสากล (世界性/天下性) อันหมายถึง การอยู่ภายใต้ระบบอารยธรรมจีน และการใช้ภาษาและอักษรจีนร่วมกัน ของทั้งชนเผ่าอื่นและชนเผ่าอื่น ๆ ทั้งในและนอกเขตประเทศจีนในปัจจุบัน ด้วยความหมายนี้ทำให้หมายรวมถึงวรรณกรรมของชนเผ่าอื่นที่ประกอบเป็นประเทศในปัจจุบัน โดยเฉพาะประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่ได้รับอิทธิพลอารยธรรมจีนและอิทธิพลภาษาและอักษรจีนมาอย่างยาวนานอย่างญี่ปุ่น เกาหลี และเวียดนาม ที่ได้สร้างสรรค์วรรณกรรมด้วยภาษาและอักษรจีน¹

นอกจากนี้ Zhang Wei Min ยังได้ให้ความหมายของ “วรรณกรรมจีน” ว่าหมายรวมถึง “วรรณกรรมภาษาจีนทั่วโลก (世界华文文学)” เพราะวรรณกรรมเหล่านี้ ต่างก็ปรากฏจิตวิญญาณความเป็นจีนและอารยธรรมจีนอย่างชัดเจน จึงมีความเหมาะสมที่จะพิจารณานิยามคำว่า “วรรณกรรมจีน” ให้ก้าวข้ามความเป็นวรรณกรรมเฉพาะเขตประเทศใดประเทศหนึ่ง (国别文学)

ความหมายสุดท้าย คือ ความหมายของความเป็นท้องถิ่นที่หลากหลาย (地方性) เนื่องจากประเทศจีนเป็นประเทศที่กว้างใหญ่ และมีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ ทำให้แต่ละท้องถิ่น มีลักษณะทางวัฒนธรรมและวรรณกรรมเฉพาะตัว ซึ่งประเทศจีนได้อิทธิพลการ “เอกภาพบนความหลากหลาย

(多元一体格局)” (费孝通, 1989 อ้างถึงใน Zhang Wei Min, 2009) Zhang Wei Min จึงมีความเห็นว่า วรรณกรรมจีนควรหมายถึงวรรณกรรมท้องถิ่นด้วย โดยคำว่าท้องถิ่น (地方) ประกอบด้วยสามปัจจัยด้วยกัน ได้แก่ พื้นที่ (区域) ชนเผ่า (民族) และภาษา (语言) ประเด็นที่น่าสนใจสำหรับความหมายนี้คือ การที่ทำให้วรรณกรรมชนกลุ่มน้อยที่ไม่ว่าจะสร้างสรรค์โดยใช้ภาษาจีนหรือภาษาประจำชนเผ่า ให้กลายเป็นส่วนหนึ่งของวรรณกรรมจีนด้วย Zhang Wei Min มองว่า การที่ “วรรณกรรมจีน” จะมีความเป็นวรรณกรรมของชนชาติจีนที่สมบูรณ์ จะต้องหมายรวมถึงวรรณกรรมท้องถิ่นและวรรณกรรมชนเผ่าอื่นอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ดังนั้น สถานภาพของวรรณกรรมชนกลุ่มน้อยในวงวรรณกรรมจีนหรือวรรณกรรมชนเผ่าอื่น จึงมีลักษณะ “ในเธอมีฉัน ในฉันมีเธอ (你中有我, 我中有你)” ดังคำกล่าวของ Zhao Ge Jin (朝戈金) (2009)

จากการให้นิยาม “วรรณกรรมจีน” ของนักวิชาการดังกล่าวมาแล้วเป็นที่น่าสังเกตว่า วรรณกรรมภาษาจีนของคนไทยเชื้อสายจีน ที่ถูกผลักออกไปจากกรอบนิยามและการแบ่งประเภทของวรรณกรรมไทย กลับถูกหมายรวมให้เป็นส่วนหนึ่งของวรรณกรรมจีน ในประเภทวรรณกรรมภาษาจีนทั่วโลก และการศึกษาวิจัยวรรณกรรมภาษาจีนของคนไทยเชื้อสายจีน ก็ได้รับความสำคัญให้เป็นส่วนหนึ่ง

¹ ส่วนใหญ่แล้วเป็นวรรณกรรมในสมัยโบราณ และในบรรดาวรรณกรรมของทั้งสามประเทศ วรรณกรรมของประเทศเกาหลีมีวรรณกรรมที่ใช้ภาษาจีน (汉文) สร้างสรรค์มากที่สุด เป็นจำนวนมากกว่าสิบล้านตัวอักษร โดยสามารถหาอ่านได้จากหนังสือรวบรวมวรรณกรรม เช่น 《李朝汉文短篇集》、《韩国汉文小说集》、《原文汉文小说选》、《李朝汉文小说选》、《韩国汉文小说选》 เป็นต้น รองลงมาคือวรรณกรรมของประเทศเวียดนามมีประมาณหนึ่งล้านห้าแสนตัวอักษร โดยสามารถหาอ่านได้จากหนังสือรวบรวมวรรณกรรม 《越南汉文小说丛刊》第一辑 จำนวน 7 ฉบับ และประเทศญี่ปุ่นมีปริมาณงานวรรณกรรมที่ใช้ภาษาจีนสร้างสรรค์น้อยที่สุด ตัวอย่างนวนิยายเช่น เรื่อง 《日本书记》、《日本七福神传》、《译准开口新语》、《含饴纪事》 เป็นต้น โดย Prof. Wang San Qing (王三庆教授) กำลังรวบรวมเพื่อตีพิมพ์เป็นหนังสือ 《日本汉文小说丛刊》第一辑 (Chen Liao (陈辽), 2015)

ของการศึกษาวิจัยด้านวรรณกรรมจีน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสาขาวรรณคดีจีนสมัยใหม่และร่วมสมัย

ความหวังในการผลักดันค่านิยมใหม่

ปรากฏการณ์ความคับแค้นของกรอบค่านิยม และการแบ่งประเภทของวรรณกรรมไทย ที่ขีดกั้นให้วรรณกรรมของภาษาชนกลุ่มน้อยออกไปเป็นอื่น ซึ่งในที่นี้จะกล่าวถึงเฉพาะกรณีของวรรณกรรมภาษาจีนของคนไทยเชื้อสายจีนเป็นหลัก เป็นผลสืบเนื่องจากการดำเนินนโยบายเชื้อชาตินิยมเข้มข้นของประเทศไทย ตั้งแต่ยุคพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว โดยทรงนิยามความหมายของ “ชาติไทย” ว่าประกอบขึ้นด้วยคนที่มีวิถีชีวิตผูกพันกับวัฒนธรรมไทย และจงรักภักดีต่อหัวใจของ “ความเป็นไทย” อันได้แก่ พระมหากษัตริย์ และพระพุทธศาสนา โดยทรงเน้นว่าวัฒนธรรมไทยนั้นมีความเป็น “ไทยแท้” คือ มีลักษณะที่สืบทอดกันมาแต่โบราณ และพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาที่เหนือกว่าศาสนาอื่น ๆ พร้อมกันนั้นก็ทรงสร้าง “คนอื่น” ขึ้นมา โดยเน้นไปที่ชาวจีนที่มีจำนวนและอิทธิพลทางเศรษฐกิจเพิ่มสูงขึ้นอย่างรวดเร็ว และเป็นกลุ่มคนที่น่าเอาอุดมการณ์ทางการเมืองแบบสาธารณรัฐ และความรู้สึกชาตินิยมจีนเข้ามาอีกด้วย (สายชล สัตยานุรักษ์, 2558) ทัศนคติของประเทศไทยที่มองชาวจีนว่าเป็นคนอื่น ยังสืบทอดมากระทั่งถึงยุคก่อนเหตุการณ์วันที่ 14 ตุลาคม 2516 ผลของนโยบายหรือทัศนคติดังกล่าวปรากฏเป็นภาพสะท้อนตัวละครชาวจีนในนวนิยายไทยหลายเรื่อง จากผลการศึกษาของเพ็ญภา หมอนสอด (2551) พบว่า ภาพลักษณ์ของชาวจีนในไทยที่ปรากฏในนวนิยายช่วงทศวรรษ 2480-2500 มีภาพลักษณ์เป็น “คนอื่น” ผู้ร้าย ศัตรูกลุ่มผู้มีอิทธิพล คอมมิวนิสต์ คนไม่มีคุณธรรม

“ภาษา” คืออีกหนึ่งปัจจัยหลัก ที่แนวคิด

เชื้อชาตินิยมไทย ใช้แบ่งแยกความเป็นชาติ “ไทย” และ “จีน” ออกจากกัน ดังพระราชดำริของรัชกาลที่ 6 ซึ่งทรงพระราชนิพนธ์ไว้ในหนังสือความเป็นชาติไทยโดยแท้จริงว่า “ลักษณะที่จะตัดสินใครว่าเป็นคนชาติใดนั้น ก็มีอยู่แต่ที่ภาษาซึ่งคนนั้นใช้พูดโดยปรกตินั้นแล” (อศวพาหุ, 2520) “ใครพูดภาษาไทยโดยแท้จริงใจรักภักดีต่อชาตินั้น โดยจริงใจ ไม่ใช่โดยความจำเป็นชั่วคราว” (อศวพาหุ, 2520) อีกทั้งทรงอธิบายคำว่า “ต่างภาษา” ไว้ในหนังสือเมืองไทยจงตื่นเถิด ว่า “ ‘ต่างภาษา’ (คุณศัพท์) แปลว่าต่างประเทศต่างกันด้วยนิสัยและลักษณะ (นาม) คนหรือสิ่งที่เป็นของต่างประเทศ คนที่ไม่มีความชอบธรรมโดยเต็มแห่งพลเมือง” พระองค์ทรงคร่ำครวญโดยสรุปว่า คนอื่น ๆ ทุกคนซึ่งมิใช่ไทย ก็เป็นคนต่างภาษาทั้งสิ้น หรือจะเรียกว่าชาวต่างประเทศก็ได้ และทรงนับคนจีนว่าเป็นคนต่างภาษา (อศวพาหุ, 2481) ในขณะที่เดียวกันก็ทรงเน้นย้ำว่า “คนเราจำเป็นจะต้องเป็นไทยหรือเป็นจีนอย่างใดอย่างหนึ่ง จะเป็นทั้งสองอย่างในขณะเดียวกันนั้นไม่ได้” (อศวพาหุ, 2481)

อิทธิพลของแนวความคิดดังกล่าว ส่งผลให้วรรณกรรมของคนไทยเชื้อสายจีน ที่แต่งโดยใช้ภาษาจีนถูกจัดให้เป็นวรรณกรรมของชาติอื่น หรือเป็นวรรณกรรมต่างด้าวมิใช่วรรณกรรมไทย ไปโดยปริยาย ทั้งที่พวกเขาเหล่านั้นต่างก็มีฐานะเป็นพี่น้องร่วมชาติไทยเช่นเดียวกัน และถึงแม้ว่าประเทศไทยจะเริ่มยอมรับความเป็นสังคมพหุวัฒนธรรม พหุเชื้อชาติ มาตั้งแต่ยุคทศวรรษ 2510 จากการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจของไทย โดยเฉพาะหลังเหตุการณ์วันที่ 14 ตุลาคม 2516 ที่มีการปลุกกระแสเรียกร้องความเท่าเทียมกันในสังคม ทำให้ “ความเป็นจีน” ของชาวจีนในไทยที่เคยถูกกดขี่จากรัฐไทยสามารถเปิดเผยได้ง่ายขึ้น (สิทธิเทพ เอกสิทธิพงษ์, 2558) แต่การนิยามและการแบ่งประเภทของวรรณกรรมไทย

ยังคงคับแคบไม่สอดคล้องกับการเป็นสังคมพหุวัฒนธรรม พหุเชื้อชาติที่แท้จริง ปรากฏในปัจจุบัน สำหรับประเด็นนี้ นักเขียนชาวไทยเชื้อสายจีนได้ตัดพ้อไว้ในคำนำของหนังสือจากหมยถึงพลับพลึงในเล่มที่ตีพิมพ์ในปี พ.ศ.2516 ว่าศักดิ์ศรีของวรรณกรรมจีนในไทยไม่ได้รับการเหลียวแล ไม่มีใครสนใจ ไม่มีใครรู้จัก หากได้รับการส่งเสริมมากกว่านี้ นักเขียนที่เขียนวรรณกรรมเป็นภาษาจีนและอยู่ในประเทศไทย น่าจะสามารถปั่นขึ้นมาให้เป็นเหมือนนักเขียนวรรณกรรมไทยพหุชาติไทยชื่อดังได้อย่าง อิศรา อมันตกุล, เสนีย์ เสาวพงศ์, ศรีบูรพา ฯลฯ (นัทธชัย ประสานนาม, 2553)

อนึ่ง แนวความคิดเชื้อชาตินิยมของไทยก็มีแรงขับเคลื่อนจากคำนิยามนโยบายชาตินิยมของจีนด้วยเช่นกัน นับตั้งแต่การเข้ามาเผยแพร่อุดมการณ์ลัทธิระบอบจักรพรรดิของซุนยัตเซ็น ในช่วงปลายสมัยรัชกาลที่ 5 ถึงรัชกาลที่ 6 การก่อตั้งหนังสือพิมพ์จีน และการเรียนการสอนจีน กลายมาเป็นเครื่องมือสำคัญ ในการช่วงชิงกลุ่มสนับสนุนจากชาวจีนโพ้นทะเลของกลุ่มการเมืองจีน เมื่อปี พ.ศ.2450 ดร.ซุนยัตเซ็น เดินทางมายังสยามประเทศ เพื่อเผยแพร่อุดมการณ์ลัทธิระบอบศักดินาจีน ก็ได้มีการตั้งโรงเรียนจีน หัวอู๋ ที่ตรอกกัปตันบุช ถนนเจริญกรุง ต่อมาสมัชชพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว (พ.ศ.2453-2468) โรงเรียนจีนยิ่งผุดขึ้นมากมาย เนื่องจากกลุ่มสมาคมภาษาถิ่นในสยามของชาวจีนรุ่นใหม่ที่ถูกพันกับวัฒนธรรมดั้งเดิมของตนสมาคมภาษาถิ่นทั้ง 5 ได้แก่ จีนแคะ กวางตุ้ง ฮกเกี้ยน ไทหล่า ต่างจัดตั้งโรงเรียนสอนภาษาจีนของตนขึ้นในกรุงเทพฯ และขยายตัวไปตามต่างจังหวัด กระแสการเผยแพร่อุดมการณ์ของ ดร.ซุนยัตเซ็นปรากฏชัดขึ้นในโรงเรียนจีน จนผู้นำเกิดความวิตกเรื่องความมั่นคงแห่งชาติ กอปรด้วยพระราช

ประสงค์รัชกาลที่ 6 ที่จะเปลี่ยนคนจีนให้เป็นคนไทย จึงได้เกิดการควบคุมโรงเรียนจีน (ASTV ผู้จัดการออนไลน์, 2558)

ภายหลังที่พรรคก๊กมินตั๋งสามารถโค่นราชวงศ์แมนจูได้สำเร็จ และตั้งรัฐบาลปกครองประเทศจีนที่กรุงนานกิง ตั้งแต่ปี พ.ศ.2470 รัฐบาลจีนยังได้ควบคุมกิจการทางการเมืองของชาวจีนในไทยตลอดเวลา เพราะรัฐบาลจีนได้รับความสำเร็จในประเทศจีน ก็เพราะการช่วยเหลือของชาวจีนโพ้นทะเลในเอเชียอาคเนย์เป็นส่วนใหญ่ รัฐบาลจีนจึงถือว่า ชาวจีนในประเทศไทยเป็นสมาชิกของครอบครัวการเมือง ที่ตนเองให้ความห่วงใยยิ่งนัก และทายาทของชาวจีนโพ้นทะเลไม่ว่าที่ชั่วอายุคนก็ตาม ล้วนเป็นแต่พลเมืองที่ถูกต้องตามกฎหมายจีนทั้งสิ้น (William, 1966 อ้างถึงใน ภูวดล ทรงประเสริฐ, 2519) ทำให้รัฐบาลไทยยิ่งหวาดระแวงลัทธิชาตินิยมจีน และยังควบคุมหนังสือพิมพ์จีนและโรงเรียนจีน

แม้ถึงยุคที่ผู้นำจีนคอมมิวนิสต์ภายใต้การนำของเหมา เจ๋อตง สถาปนาสาธารณรัฐประชาชนจีน เมื่อปี พ.ศ.2492 รัฐบาลไทยที่คล้อยตามแนวคิดเสรีของตะวันตก ก็หวั่นกลัวลัทธิคอมมิวนิสต์จะสะเทือนความมั่นคงของประเทศ จึงควบคุมโรงเรียนจีนอย่างเข้มงวด สกัดกั้นมิให้เป็นแหล่งเผยแพร่ลัทธิทางการเมือง จนในยุครัฐบาลจอมพล สฤษดิ์ ธนะรัชต์ พ.ศ.2500 ดำเนินนโยบายต่อต้านคอมมิวนิสต์อย่างเด็ดขาด สั่งตรวจค้น จับกุม และสั่งปิดโรงเรียนจีนจำนวนมาก เมื่อสถานการณ์ดีขึ้น ก็ยังมีการควบคุมหลักสูตร เวลาเรียน การจัดตั้งโรงเรียน โดยในปี พ.ศ.2510 ไม่นานุญาตให้จัดตั้งโรงเรียนจีนแห่งใหม่อีกต่อไป (ASTV ผู้จัดการออนไลน์, 2558) เช่นเดียวกันกับหนังสือพิมพ์จีนที่ถูกรัฐบาลไทยบุกค้น สั่งปิด อันเนื่องมาจากความหวาดระแวงในด้านการเผยแพร่ลัทธิชาตินิยมจีน

การต่อต้านญี่ปุ่นช่วงสงครามโลกครั้งที่สอง และ ลัทธิคอมมิวนิสต์ กระทั่งไทยเจริญสัมพันธ ทางการทูตกับจีนเมื่อ ค.ศ.1975 การควบคุม หนังสือพิมพ์จีนจึงลดน้อยลง (Cai Wen Cong (蔡 文本丛), 1986)

ผลของนโยบายเชื้อชาตินิยมไทย ไม่เพียง แต่จะเบียดขับให้วรรณกรรมของภาษาชนกลุ่มน้อย อย่างวรรณกรรมไทยพากย์จีน ออกไปเป็น วรรณกรรมของชาติอื่นดังได้กล่าวก่อนหน้า แต่ยัง ทำให้การสร้างสรรค์วรรณกรรมได้รับผลกระทบ ไป ด้วย กล่าวคือ การควบคุมหนังสือพิมพ์จีน เป็นการ ทำลายชุมชนทางวรรณกรรมของวรรณกรรมไทย พากย์จีน ตลอดจนความเป็นจีน เพราะหนังสือพิมพ์ จีนเป็นแหล่งตีพิมพ์เผยแพร่วรรณกรรมแหล่งหลัก มีส่วนช่วยเชื่อมโยงนักเขียนกับนักอ่านเข้าไว้ด้วยกัน และช่วยสร้างบรรยากาศการสร้างสรรค์ วรรณกรรมให้คึกคัก (นัทธนัย ประสานนาม, 2553) กระทั่งนักเขียนชาวจีนในประเทศไทยขณะนั้นถึง กับกล่าวว่า “ชาวจีนในประเทศสยามกำลังตกอยู่ใน สภาพสูญสิ้นความหวังอย่างสิ้นเชิง เพราะ ขนบธรรมเนียมประเพณีของพวกเราถูกทำลายแทบ หมดสิ้น” (Skinner, 1962 อ้างถึงใน ภูวดล ทรง ประเสริฐ, 2519) การจำกัดการเรียนการสอนภาษา จีน ยังส่งผลให้วงการวรรณกรรมไทยพากย์จีน ขาด ผู้รู้ภาษาจีนที่มีคุณภาพ ที่จะป็นทั้งนักเขียนและนัก อ่าน โดยนักเขียน ที่ยังคงเขียนวรรณกรรมในยุค ทศวรรษที่ 80 ส่วนใหญ่เป็นนักเขียนที่รู้ภาษาจีนเป็น รุ่นสุดท้ายและยังประสบปัญหาขาดแคลนนักเขียน หน้าใหม่ (Xu Jing Hua, 泰华作协文学丛书编委 会, 1989)

หลังจากที่ประเทศจีนได้ดำเนินนโยบาย ปฏิรูปและเปิดประเทศใน ค.ศ.1978 สถานการณ์ การเมืองโลกก็เปลี่ยนไป ประเทศจีนกลายเป็น

ประเทศที่มีบทบาทและอำนาจในเวทีการเมืองและ เศรษฐกิจโลกมากขึ้นเรื่อย ๆ ทำให้ไทยต้องปรับ เปลี่ยนนโยบายต่าง ๆ ที่มีต่อประเทศจีนและชาวจีน ในไทย จนกระทั่งสถาปนาความสัมพันธ์ทางการ ทูตอย่างเป็นทางการกับสาธารณรัฐประชาชนจีน ใน วันที่ 1 กรกฎาคม ค.ศ.1975 ตั้งแต่นั้นมา รัฐไทยและ สังคมไทยก็เริ่มสนใจในองค์ความรู้เกี่ยวกับจีน จาก ผลการศึกษาของนาวิรัตน์ ปรีสุทธิวุฒิพร (2540) พบ ว่าในช่วงค.ศ.1975-1995 มีองค์ความรู้เรื่องประเทศ จีนตีพิมพ์เผยแพร่เป็นจำนวนประมาณ 1,282 เรื่อง โดยแบ่งเป็น งานเขียนด้านการเมือง มีประมาณ 550 เรื่อง งานเขียนด้านเศรษฐกิจ มีประมาณ 368 เรื่อง งานเขียนด้านสังคม-วัฒนธรรม มีประมาณ 364 เรื่อง พร้อมกันนั้น สถานภาพและบทบาทของภาษาจีน ในไทยก็ได้รับการยกระดับให้สูงขึ้นด้วย จากครั้ง หนึ่งถูกมองว่าเป็นภาษาแห่งการตีบตออัตลักษณ์ จีน ภาษาที่เป็นภัยต่อความมั่นคงแห่งชาติ และภาษา ที่เป็นเครื่องมือเผยแพร่ลัทธิคอมมิวนิสต์ ก็ได้รับ ความสำคัญให้ เป็นภาษาเศรษฐกิจเพื่อพัฒนา เศรษฐกิจและสังคมของประเทศ ตั้งแต่ทศวรรษที่ 90 เป็นต้นมา (เขียน ชีระวิทย์ และคณะ, 2551)

จากการส่งเสริมการเรียนการสอนภาษาจีน อย่างจริงจังของรัฐบาลไทยตั้งแต่ปี ค.ศ.1992 ทำให้ การศึกษาด้านภาษาจีนและจีนศึกษาของไทยได้ พัฒนาถึงระดับบัณฑิตศึกษา การเปิดหลักสูตร ปริญญาโทสาขาวรรณคดีจีนสมัยใหม่และร่วมสมัย ของมหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ ที่มุ่งเน้น ศึกษาวรรณกรรมภาษาจีนของคนไทยเชื้อสายจีน ได้ กระตุ้นให้สังคมไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งวงการศึกษาวรรณกรรมไทย หันมาเหลียวแลวรรณกรรมกลุ่มนี้ กันมากขึ้น และเริ่มมีการผลักดันให้นิยาม วรรณกรรมไทยเปิดกว้างต่อวรรณกรรมภาษาจีน ของคนไทยเชื้อสายจีน และวรรณกรรมภาษาชน

กลุ่มน้อยอื่น ๆ อันจะทำให้คำจำกัดความใหม่ของ คำว่า “วรรณกรรมไทย” สื่อให้เห็นถึงการให้คุณค่า ให้เกียรติและเคารพความหลากหลายทางวัฒนธรรม และชาติพันธุ์ที่ประกอบขึ้นเป็นชาติไทยในปัจจุบัน

นัทธชัย ประสานนาม (2553) เป็นนัก วิชาการด้านวรรณคดีไทยคนแรก ที่เสนอให้เรียก วรรณกรรมภาษาจีนของคนไทยเชื้อสายจีนหรือ “วรรณกรรมภาษาจีนในไทย” ว่า “วรรณกรรมไทย พากย์จีน” ด้วยเล็งเห็นถึงคุณค่าและความหลากหลายของเนื้อหาที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กับไทย เรื่องที่เขียน ก็เป็นของไทย และนักเขียนทุกคนก็อยู่ใน ประเทศไทยเพียงแต่ตีพิมพ์ออกมาเป็นภาษาจีน เช่นเดียวกับวรรณกรรมไทยพากย์อังกฤษของนักเขียน ไทยคนอื่น ๆ เช่น ผลงานของพีระ สุพรรณ เรื่อง People of Esam กับ Monsoon Country ซึ่งนำเสนอ เรื่องราวที่สัมพันธ์กับสังคมอีสาน หรือ ผลงานของ สมเถา สุจริตกุล (S.P. Somtow) เรื่อง Jasmine Nights ซึ่งนำเสนอเรื่องราวของแวดวงชนชั้นสูงของไทยใน ยุคสมัยหนึ่ง ดังนั้น การเรียกงานเขียนของกลุ่มนัก เขียนวรรณกรรมภาษาจีนในไทยว่า “วรรณกรรม ไทยพากย์จีน” จะมีผลทางการเมืองของวรรณกรรม โดยจะช่วยสร้างพื้นที่ในวงวรรณกรรมไทยให้มากขึ้นในอนาคต จนกลายเป็นแขนงหนึ่งในวง วรรณกรรมไทย ความหวังนี้จะเป็นจริงได้ก็ต่อเมื่อ ได้รับการสนับสนุนและการเปิดกว้างทางความคิด ของนักวิชาการด้านวรรณกรรมไทยพากย์ไทยท่าน อื่น ๆ รวมถึงการร่วมกันผลักดันของนักวิชาการด้าน วรรณกรรมไทยพากย์ภาษาชนกลุ่มน้อยทุกกลุ่ม

คุณค่าที่สำคัญของวรรณกรรมพากย์ภาษา ชนกลุ่มน้อยในฐานะเป็นแขนงหนึ่งของวรรณกรรม ไทย คือ การมีส่วนร่วมช่วยให้คนในสังคมไทยได้เรียนรู้ และแลกเปลี่ยนวิถีชีวิต ความรู้สึกนึกคิดของ

ชาติพันธุ์ตนเอง กับกลุ่มชาติพันธุ์อื่นผ่านทางเนื้อหาของ วรรณกรรมเหล่านี้ โดยเฉพาะเนื้อหาวรรณกรรม ไทยพากย์จีน ที่นักวิชาการทั้งไทยและจีนต่างเห็น ตรงกันว่า มีรูปแบบการเขียนแนวลัทธิขียน (Lin Xiao Xin, 2004; ชิดหทัย ปุยะติ, 2012) วรรณกรรมกลุ่ม นี้สะท้อนภาพวิถีชีวิตของชาวจีนชนชั้นกลางและล่างในไทย (โดยมากเป็นชนชั้นล่าง) ออกมาได้อย่าง สมจริง แต่แตกต่างจากเนื้อหาของวรรณกรรมไทย พากย์ไทย ที่มีเนื้อหาสะท้อนวิถีชีวิตคนจีนในไทย เพราะวรรณกรรมเหล่านั้นมักจะเน้นการเสนอวิถี ชีวิตของคนจีนชนชั้นกลาง หรือพวกที่ไต่ข้ามชนชั้น (นัทธชัย ประสานนาม, 2553) เอกลักษณะของ วรรณกรรมไทยพากย์จีนที่โดดเด่นอีกอย่างคือ การนำเสนอเรื่องแนวธรรมชาตินิยมที่แฝงด้วยความ เศร้า ความรันทด และมีการสร้างโครงเรื่องวนแบบ หอยทาก มักไม่มีจุดจบในตอนท้ายตัวอย่างวรรณกรรม แนวชีวิตรันทด เช่น เรื่อง “ทุเรียน” ใน จากเหมยถึง พลับพลึงซึ่งพิมพ์ในปี พ.ศ.2516 (แปลเป็นไทยแล้ว: ผู้เขียน) นำเสนอเรื่องราวของพ่อผู้ยากจนทำงานเป็น จ้างกัฏ ลูกอยากกินทุเรียน ถึงขนาดไปยืมดูบ้านที่เขา กินทุเรียนกัน แล้วลูกสาวของบ้านนั้นมาช่วย ลูกสาว ของจ้างกัฏก็ไปแย่งกินจนทุเรียนตกพื้น จ้างกัฏแอบดู ด้วยความรันทด จึงเดินไปต่อว่าลูกว่าอย่าแย่งของ คนอื่น แต่แม่ของเด็กสาวไม่ถือโทษ จ้างกัฏกลับไป รวบรวมเงินและเบิกเงินล่วงหน้าเพื่อไปซื้อทุเรียน ให้ลูก แต่ระหว่างทางก็กังวลว่าภรรยาจะต่อว่าที่นำ เงินที่จะไปใช้หนี้ กลับไปซื้อทุเรียน ผลปรากฏว่า ระหว่างที่คิดอยู่นั้น ก็ถูกรถชนตายตัวอย่างวรรณกรรม แนวลูกทอดทิ้ง เช่น เรื่อง “ข้าวคิงของเป๊าะเต็ง” ใน จาก เหมยถึงพลับพลึงฉบับพิมพ์ในปี พ.ศ.2532 (แปล เป็นไทยแล้ว: ผู้เขียน) พูดถึงลูกชาย ลูกสาวและ ภรรยาที่อพยพไปอเมริกา แต่ภรรยากลับแต่งงาน

ใหม่กับพ่อตาของลูกชาย และทิ้งแป๊ะเต็งผู้เป็นพ่อให้อยู่คนเดียว ในช่วงทศวรรษ 2520 กว่า ๆ ยังได้มีวรรณกรรมแนวคล้ายกันนี้อีกหลายเรื่อง นอกจากนี้ยังมีวรรณกรรมแนววิพากษ์วิจารณ์สังคมร่วมสมัยอย่างเช่นเรื่อง “พะโล้เนื้อมนุษย์” ที่ใช้กลวิธีการเขียนแบบอุปมาอุปไมยที่สนั่นมาเขียนเสียดสีชีวิตคนในยุควิกฤตเศรษฐกิจช่วงปี พ.ศ.2546 ว่าไม่มีค่าเหมือนลูกเขียด ถูกเล่นเนื้อเอามาแขวนแล้วก็ต้มพะโล้ และคนก็เสพกินเนื้อคนด้วยกัน เหมือนกับที่องค์กรการเงินระหว่างประเทศมาเสพกินเรา (นัทธนัย ประสานนาม, 2553)

หรืออย่างในกรณีของวรรณกรรมไทยพากย์มลายูแม้ว่าปัจจุบันนี้จะมีการผลิตวรรณกรรมไทยพากย์มลายูน้อยลง ไม่ว่าจะเป็นักวีหรือวรรณกรรมรูปแบบอื่น ๆ อันเนื่องมาจากคนในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้อ่านหนังสือน้อยยังเป็นวรรณกรรมภาษามลายูที่ยังไม่อ่าน เพราะการเขียนวรรณกรรมเป็นการใช้ภาษาที่ยากกว่าภาษาโดยทั่วไป อีกทั้งยังมีปัญหาการสืบทอดภาษามลายูที่คนในพื้นที่ใช้ภาษามลายูผสมกับภาษาอื่น ๆ โดยเฉพาะคนรุ่นใหม่ แม้จะพูดภาษามลายูได้ แต่อ่านและเขียนไม่ได้แล้ว (ชะการ์ริยฮา อมตยา, 2558) แต่อย่างไรก็ดี ครั้งหนึ่งวงการวรรณกรรมไทยพากย์มลายูเคยอยู่ในยุคตื่นตัวช่วง พ.ศ.2515-2516 อันเกิดจากการถือกำเนิดขึ้นของนิตยสารอาซาน หรือ “Majallah Azan” การปรากฏตัวของนิตยสารเล่มนี้อาจเรียกได้ว่าเป็นปรากฏการณ์แห่งการต่อต้านอำนาจรัฐประการหนึ่ง ในสภาวะการณ์ของการดำเนินนโยบายที่รัฐต้องการผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรม ได้แก่นโยบายลดทอนการใช้ภาษามลายู (สระอนี คือระะ, 2556) จากการสำรวจของสระอนี คือระะ (2556) พบว่ามีกรณีพิพาทวรรณกรรม ทั้ง

ที่เป็นบทกวีและเรื่องสั้นทั้งสิ้น 23 ชิ้น โดยเป็นบทกวีจำนวน 16 ชิ้น และเป็นเรื่องสั้นอีกจำนวน 7 เรื่อง ในนิตยสาร 5 ฉบับที่สืบค้นได้ เนื้อหาของวรรณกรรมโดยภาพรวม มุ่งเน้นการสะท้อนภาพสังคมร่วมสมัยผ่านตัวละครและบริบทเรื่องเล่าที่น่าเสนาอ อันเป็นบริบทของสังคมมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ อย่างเช่นในเรื่องสั้น “กลับไปสู่จุดเริ่มต้น” ของกอเซ็ม ดาวูด อิศฮาก อัลบาดาวิ ที่กล่าวถึงยาตีที่ทำตัวเหลวไหลหลกคิดการพนัน กัญชาและเที่ยวช่องในยะลา ปัตตานี และนราธิวาส หรือ เรื่องสั้น “เงาสะท้อน (Bayang-Bayang)” ของ มามา คูรูมา ฟาตอนี ที่นำเสนอภาพชีวิตอันแปลกแยกของข้าราชการครูวัยเกษียณ ที่ครั้งหนึ่งเคยถูกเพื่อนฝูงบุคคลอื่น ๆ ที่เรียนโรงเรียนศาสนาอิสลามและเคร่งศาสนา แต่เขามุ่งเรียนสายสามัญอย่างเดียว และดำเนินชีวิตตัดขาดจากชุมชน เพื่อนฝูง ถ้อยศ ถือตำแหน่ง ทำให้ตกอยู่ในสภาวะโดดเดี่ยวในบั้นปลายชีวิต หากวงการวรรณกรรมไทยส่งเสริมให้มีการแปลวรรณกรรมไทยพากย์มลายูที่เคยตีพิมพ์ในอดีตเป็นภาษาไทย ดังเช่นการแปลวรรณกรรมไทยพากย์จีน รวมถึงการสร้างนักเขียนวรรณกรรมไทยพากย์มลายูรุ่นใหม่ ให้พวกเขาได้มีโอกาสนำเสนอประสบการณ์ชีวิต หรือความรู้สึกนึกคิดต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในปัจจุบันมาถ่ายทอดให้เพื่อนร่วมชาติได้รับรู้ สังคมไทยจะเกิดความเข้าใจต่อคนไทยเชื้อสายมลายูและเหตุการณ์ในพื้นที่มากยิ่งขึ้นอย่างแน่นอน

บทสรุป

พื้นที่ทางวรรณกรรมไทย ก็คือภาพตัวแทนสังคมไทย การเปิดกว้างของพื้นที่ทางวรรณกรรมไทยก็เท่ากับการยอมรับความเป็นพหุวัฒนธรรมและพหุ

ชาติพันธุ์ของสังคมไทย ดังนั้น คำจำกัดความของวรรณกรรมไทย ในฐานะที่เป็นวรรณกรรมประจำชาติ จึงควรสะท้อนเรื่องราวหรือวิถีชีวิตของคนไทยที่หลากหลายและครอบคลุมงานเขียนที่สร้างสรรค์โดยคนไทยทุกหมู่เหล่า ไม่ว่าจะผลงานนั้นจะสร้างสรรค์โดยกลุ่มชาติพันธุ์ใด และด้วยภาษาของกลุ่มชาติพันธุ์ใด ตราบใดที่ผู้สร้างสรรค์งานเขียนมีสถานภาพเป็นราษฎรไทยตามกฎหมาย หรือตั้งถิ่นฐานอยู่ในประเทศไทยเป็นระยะเวลาอันยาวนาน และมี

วิถีชีวิตผูกพันกับประเทศไทย จนกลายเป็นส่วนหนึ่งของสังคมไทย ผลงานของพวกเขาจึงพึงหมายรวมให้เป็นวรรณกรรมไทย ในฐานะที่เป็นวรรณกรรมประจำชาติเช่นเดียวกัน เราอาจอาศัยแนวความคิดของนักทฤษฎี ประสานนาม (2553) มาใช้เรียกประเภทวรรณกรรมเหล่านี้ ว่าเป็นวรรณกรรมไทยพหุภักษ์จีน วรรณกรรมไทยพหุภักษ์อังกฤษ วรรณกรรมไทยพหุภักษ์มลายู หรือวรรณกรรมไทยพหุภักษ์ภาษาอื่น ๆ

เอกสารอ้างอิง

- กระแสร มลยาภรณ์. 2530. วรรณกรรมไทยปัจจุบัน. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- เขียน ชีระวิทย์ และคณะ. 2551. รายงานวิจัย : การเรียนการสอนภาษาจีนในประเทศไทยระดับอุดมศึกษา. กรุงเทพฯ : ศูนย์จีนศึกษา สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ซิดหทัย ปุยะติ (许爱联). 2012. 曾心文学创作与80年代以来泰华文学思潮. 博士学位论文, 吉林大学.
- ชะกาวิชัย อมตยา. 2558. ชะกาวิชัยแนะนำวงรากฐานมลายูปูทางให้คนชายแดนได้เป็นนักกวี. (ออนไลน์). จาก: <http://www.deepsouthwatch.org/dsj/2166#sthash.8RxcMyJe.dpuf>.
- ชวัช ปุณโณทก. 2527. แนวทางการศึกษาวรรณกรรมปัจจุบัน. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- ชวัช ปุณโณทก. 2543. วิเคราะห์วรรณกรรมท้องถิ่นเชิงเปรียบเทียบ. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- นาริรัตน์ ปรีสุทธีวุฒิพร. 2540. องค์ความรู้เรื่องจีนในประเทศไทย ตั้งแต่ ค.ศ.1975-1995. สารนิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาประวัติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- นัทธนัย ประสานนาม. 2553. เสวนา “จีน-ไทยในภาษาและหนังสือ”. วารสารภาษาและหนังสือ ปีที่ 41 (2553) ฉบับจีนในไทย: 209-250.
- เปลื้อง ณ นคร. 2541. ประวัติวรรณคดีไทย. พิมพ์ครั้งที่ 10. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช.
- เพ็ญนภา หมอนสอาด. 2551. ภาพลักษณ์ของชาวจีนในเมืองไทย ที่ปรากฏในนวนิยายไทย พ.ศ.2512-2533. วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาประวัติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ภูวดล ทรงประเสริฐ. 2519. นโยบายของรัฐบาลที่มีต่อชาวจีนในประเทศไทย (พ.ศ. 2475-2500). วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สนิท ตั้งทวี. 2528. วรรณคดีและวรรณกรรมไทยเบื้องต้น. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- สระธอนี ดือระ. 2556. เสียงเพรียกใหม่: นิตยสารอาชานและกลุ่มปัญญาชนใหม่ในปาตานีกลางทศวรรษ 2510. เอกสารประกอบการเสวนา “ที่ทางภาษามลายูในโลกการสื่อสาร” คณะวิทยาการสื่อสาร

- มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ (ม.อ.) วิทยาเขตปัตตานี หน้า: 1-26.
- สายชล สัตยานุรักษ์. 2558. การสร้าง “ความเป็นไทย” กระแสหลักและ “ความจริง” ที่ “ความเป็นไทย” สร้าง. (ออนไลน์). จาก: www.fringier.org/wp-content/writings/thainess.pdf.
- สิทธิเทพ เอกสิทธิพงษ์. 2558. ลูกจิ้นรักชาติ. (ออนไลน์). จาก: <http://midnightuniv.org>.
- สุระ ดามาพงษ์. 2537. รางวัลกับการพัฒนาหนังสือ. ใน ภาษาดี วรรณกรรมเด่น, สมพร จารุณี, บรรณาธิการ. กรุงเทพฯ: กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ.
- อัสวพาหุ. 2520. ความเป็นชาติไทยโดยแท้จริง. กรุงเทพฯ: รวมสาส์น.
- อัสวพาหุ. 2481. หนังสือแจกในงานศพหมื่นสวัสดิพิทักษ์ เรื่อง เมืองไทยจึงตื่นเกิด. กรุงเทพฯ: โสภณพิพรรฒธนากร.
- ASTV ผู้จัดการออนไลน์. 2558. ไชยปริศนา “หลุมดำ” ในการเรียนการสอนภาษาจีนในประเทศไทย. (ออนไลน์). จาก: <http://www.manager.co.th/China/ViewNews.aspx?NewsID=9510000127646>
- Cai Wen Cong (蔡文木丛). 1986. 泰国的华文报业. 华侨华人历史研究1986年第04期: 49-57.
- Chen Liao (陈辽). 2015. 汉字文化圈内的域外汉文小说. (ออนไลน์). จาก: <http://www.literature.org.cn/Article.aspx?ID=67121>.
- Liu Xiao Xin (刘小新). 2004. 论泰国华文文学的历史发展及其总体特征. 华侨大学学报 (哲学社会科学版) 2004年第3期.
- Xu Jing Hua (许静华执行编辑). 1989. 泰华短篇小说集. 曼谷: 泰华写作人协会出版.
- Zhang Wei Min (张未民). 2009. 何谓 “中国文学” ——对 “中国文学” 概念及其相关问题的讨论. 文艺争鸣2009年09期 (纪念国庆60周年特辑).
- Zhao Ge Jin (朝戈金). 2009. 多元文化格局中的中国少数民族文学. 百色学院学报2009年第22卷第02期.